

Савченко Т.Г.

доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри бухгалтерського
обліку та оподаткування ННІ БТ «УАБС»
Сумського державного університету

Миненко Л.М.

аспірант ННІ БТ «УАБС»
Сумського державного університету,
заступник начальника відділу
Національного банку України

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ВИЗНАННЯ БАНКІВСЬКИХ ГРУП В УКРАЇНІ

У статті досліджуються підстави для визнання учасників вітчизняного фінансового ринку банківською групою та іноземною банківською групою, аналізується динаміка активів банківських груп в Україні, наводиться авторська класифікація банківських груп в Україні з урахуванням резидентності їх учасників.

Ключові слова: банки, банківська група, іноземна банківська група, консолідований нагляд, ідентифікація банківської групи, визнання банківської групи.

В статье исследуются основания для признания участников отечественного рынка банковской группой и иностранной банковской группой, анализируется динамика активов банковских групп в Украине, приводится авторская классификация банковских групп в Украине с учетом резидентности их участников.

Ключевые слова: банки, банковская группа, иностранная банковская группа, консолидированный надзор, идентификация банковской группы, признание банковской группы.

Постановка проблеми. Ідентифікація та визнання регулятором банківських груп, які діють на території України, є відправною точкою для передбачення, оцінювання та управління ризиками банківської системи, джерелом яких є консолідований банківський капітал. Особливо актуальним це питання стає під час загострення кризових явищ, зумовлених як внутрішніми процесами (наприклад, реструктуризацією банківської системи), так і зовнішніми (глобальними) чинниками (наприклад, посилення тиску з боку великих міжнародних банківських груп).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика оцінювання стійкості банківської системи відображена у працях С. Башлая, Г. Карчевої, С. Шумської, Д. П'ятницького [9; 10; 13]. Питання правових основ нагляду за діяльністю банківських груп розглядалися М. Могильницькою [14]. Ідентифікації банківських груп присвячено праці О. Берегулі, Т. Савченка, Л. Миненко [9; 11; 12]. Ефективність нагляду на консолідованій основі досліджується у роботах С. Башлая, О. Подоляки, І. Дербіна.

У правовому полі України нині невирішеними залишаються питання структуризації банківської системи, а також коректного виокремлення банківських груп, без чого неможливий ефективний консолідований нагляд.

В Україні кількість ідентифікованих [5] та визнаних НБУ [6] іноземних банківських груп протягом тривалого часу різняться. Невизнані банківські групи не підпадають під консолідований нагляд. За оцінками авторів, саме великі іноземні банківські групи випадають із поля зору національного регулятора, оскільки консолідований нагляд здійснюється країнами походження, тобто поза межами України.

Мета статті – визначити проблеми у сфері ідентифікації і визнання банківських груп в Україні та причини їх виникнення, оцінити перспективи вдосконалення механізмів нагляду на консолідованій основі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання ідентифікації та визнання банківських груп буде розглядатися винятково у контексті потреб консолідованого нагляду.

Відповідно до визначення, яке міститься у ст. 9 Закону України «Про банки і банківську діяльність», банківський нагляд на консолідованій основі – це діяльність НБУ, що полягає у 1) регулюванні; 2) моніторингу; 3) контролі ризиків банківської групи [1 ст. 9]. Його мета (згідно із тлумаченням цієї статті) – «забезпечення стабільності банківської системи та обмеження ризиків, на які наражається банк унаслідок участі в банківській групі».

На нашу думку, мету консолідованого нагляду визначено недостатньо конкретно. Вважаємо, що у контексті стабільності банківської системи та окремого банку йдеться про різні інструменти (критерії) вимірювання ризиків та можливості регулятора впливати на них. Отже, нагляд на консолідованій основі доцільно вважати одним із важливих інструментів забезпечення стабільності саме банківської системи. З іншого боку, інструменти консолідованого нагляду в період жорсткого переформатування банківської системи України є не достатньо ефективними.

Починаючи з 2014 року спостерігається різке скорочення кількості банків (табл. 1). Національним банком України декларується політика реформування банківської системи шляхом її очищення від нежиттєздатних «банків-зомбі», схемних та непрозорих установ.

Станом на 1 січня 2017 року в Україні функціонували 96 банків (без урахування неплатоспроможних банків), 38 банків мали іноземний капітал (39,6% від загальної кількості банків), із них 17 банків (17,7%) – зі 100-відсотковим іноземним капіталом [5]. Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» [1, ст. 2] банк з іноземним капіталом – це банк, у якому частка капіталу, що належить хоча б одному іноземному інвестору, становить не менше 10%.

За період із 2014 по 2017 рік кількість банків з іноземним капіталом дещо зменшилася – із 49 до 38 банків, у тому числі зі 100-відсотковим іноземним капіталом – із 19 до 17 банків. При цьому частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків зросла і сягнула свого рекордного значення: станом на 01.01.2017 р. вона становила 55,5% (на 01.01.2016 р. – 43,3%, на 01.01.2014 р. – 34,0%).

З метою відстеження динаміки розвитку банків, визначення їх значущості та ступеня впливу на банківську систему Національний банк щороку здійснював перерозподіл банків за групами за розміром активів (I, II, III і IV групи бан-

ків). Проте починаючи з 2016 року регулятором почали застосовуватися нові критерії щодо класифікації банків за групами (рішення Комітету НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 31.12.2015 р. № 657 (зі змінами):

– банки з державною часткою (у яких держава володіє часткою понад 75%);

– банки іноземних банківських груп (установи, контрольні пакети акцій яких належать іноземним банкам або іноземним фінансово-банківським групам, у власності яких є контрольний пакет акцій щонайменше ще однієї банківської установи);

– група I (банки, частка активів яких більша за 0,5% активів банківської системи);

– група II (банки, частка активів яких менша за 0,5% активів банківської системи).

Згідно з новою структуризацією, введеною НБУ з 01.01.2017 р., передбачено три групи: «Банки з державною часткою», «Банки іноземних банківських груп» (вище визначено критерії) та «Банки із приватним капіталом» (решта).

Станом на 01.01.2017 р. до групи банків іноземних банківських груп увійшли 24 банки, такі як ПАТ «Промінвестбанк», ПАТ «Укрсоцбанк», АТ «Райффайзен Банк Аваль», ПАТ «ВТБ Банк», ПАТ «Кредобанк», ПАТ «ВіЕс Банк», ПАТ «Марфін Банк», АТ «УкрСиббанк», ПАТ «Ідея Банк», ПАТ «Оболонь», КБ «Правекс-Банк», ПАТ «Креді Агріколь Банк», ПАТ «Універсал Банк», АТ «Піреус Банк МКБ», ПАТ «Альфа-Банк», ПАТ «ІНГ Банк Україна», АТ «ОТП Банк», ПАТ «Сітібанк», АТ «Прокредит Банк», ПАТ «Сбербанк», АТ «БМ Банк», ПАТ «Банк Форвард», ПАТ «Кредит Європа Банк», ПАТ «Дойче Банк ДБУ», ПАТ «СЕБ Корпоративний Банк».

Власниками банків іноземних банківських груп в Україні є інвестори з Росії, Франції, Нідерландів, Німеччини та ін. (табл. 2). Деякі з власників/контролерів банків (наприклад, ПАТ «ВТБ Банк», ПАТ «Сбербанк», АТ «ОТП Банк») є також власниками інших фінансових установ

Таблиця 1

Кількість банківських установ в Україні

Назва показника	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016*	01.01.2017*
Активи банківської системи, млрд. грн.	1278,1	1316,9	1254,4	1256,3
Кількість діючих банків	180	163	117	96
з них: з іноземним капіталом	49	51	41	38
у т. ч. зі 100% іноземним капіталом	19	19	17	17
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	34,0	32,5	43,3	55,5
Кількість банків іноземних банківських груп / ІБГ	н/д	н/д	24	25
Частка активів банків ІБГ в активах банківської системи	н/д	н/д	35,7	34,8

* Без неплатоспроможних банків

Джерело: статистика НБУ, розрахунки авторів

Банки іноземних банківських груп станом на 01.01.2017 р.

№ з/п	Банк	Країна походження капіталу	Банківська група (далі – БГ)	Визнання БГ НБУ
1	ПАТ «Промінвестбанк»	Російська Федерація	ні	–
2	ПАТ «ВТБ Банк»	Російська Федерація	так	від 10.02.2015 р. №54
3	АТ «БМ Банк»	Російська Федерація	так	
4	ПАТ «Сбербанк»	Російська Федерація	так	від 05.07.2013 р. № 463
5	ПАТ «ВіЕс Банк»	Російська Федерація	так	
6	ПАТ «Банк Форвард»	Російська Федерація	припинено	–
7	ПАТ «Альфа-Банк»	Кіпр (входить до міжнародної холдингової групи «Альфа-банк» (Росія))	так	від 02.09.2016 р. № 435
8	ПАТ «Укрсоцбанк»	Люксембург, Італія	так	
9	АТ «Райффайзен Банк Аваль»	Австрія	так	від 10.06.2016 р. № 296
10	АТ «УкрСиббанк»	Франція	так	від 22.03.2013 р. № 149
11	ПАТ «Креді Агріколь Банк»	Франція	ні	–
12	АТ «Прокредит Банк»	Німеччина	ні	–
13	ПАТ «Ідея Банк»	Республіка Польща	ні	–
14	ПАТ «Кредобанк»	Республіка Польща	так	від 11.12.2016 № 880
15	ПАТ «Кредит Європа Банк»	Нідерланди	ні	–
16	ПАТ «ІНГ Банк Україна»	Нідерланди	ні	–
17	ПАТ «Марфін Банк»	Кіпр	ні	–
18	АТ «Піреус Банк МКБ»	Греція	ні	–
19	ПАТКБ «Правекс-Банк»	Італія	ні	–
20	АТ «ОТП БАНК»	Угорщина	так	від 13.09.2013 р. № 673
21	ПАТ «Сітібанк»	США	ні	–
22	ПАТ «СЕБ Корпоративний Банк»	Швеція	ні	–
23	ПАТ «Дойче Банк ДБУ	Німеччина	ні	–
24	ПАТ «Кредитвест Банк»	Туреччина	ні	–
25	ПАТ «БТА Банк»	Казахстан	ні	–

Джерело: складено авторами за даними НБУ та сайтів банків

в Україні (зокрема, кредитних спілок, ломбардів, лізингових компаній, страхових компаній, недержавних пенсійних фондів, а також інших юридичних осіб, винятковим видом діяльності яких є надання фінансових послуг.

Наведені вище показники підтверджують фактичне переважаючі іноземних (порівняно з національними) банківських груп в Україні. Але більшість із них відповідно до законодавства України вважаються окремими банками, що зареєстровані на території України. Ризики участі в банківській групі перебирають на себе їх закордонні материнські компанії. Щодо таких учасників банківського ринку НБУ здійснює нагляд на індивідуальній основі. Щодо решти учасників, то нагляд за ними Національний банк України здійснює як на індивідуальній, так і на консолідованій основі, якщо переважна діяльність такої групи є банківською.

Відповідно до норм законодавства не всі банківські групи підлягають консолідованому

нагляду, а лише 1) визнані банківськими групами у встановленому порядку; 2) якщо на це є пряма вказівка про застосування нагляду на консолідованій основі. Це впливає з підзаконних нормативно-правових актів у сфері банківського нагляду [2; 3]. Деталізуємо цей висновок.

Основним нормативним документом, що регламентує спосіб, за яким визначається коло об'єктів, що підлягають застосуванню до них такої специфічної процедури (нагляду на консолідованій основі), є «Положення про порядок ідентифікації та визнання банківських груп», затверджене постановою Правління Національного банку України від 09.04.2012 р. № 134 [2]. Мета цього положення – «впровадження нагляду на консолідованій основі», хоча, по суті, мова йде саме про **визначення** банку чи групи юридичних осіб такими, що належать до банківської групи. Тобто правові норми положення поширюються на набуття/втрата банківською установою статусу «банківська група»,

що здійснюється в результаті самоідентифікації чи за наслідками аналітичної процедури НБУ; а також на визначення структури банківської групи та погодження контролера [2]. Окрім того, наявність двох окремих розділів («Розділ II. Ідентифікація банківських груп» та «Розділ III. Визнання банківських груп») цього положення поділяє процедуру визначення банківської групи на два етапи. Для більш глибокого розуміння з'ясуємо розбіжності між поняттями «визнання» та «ідентифікація» щодо банківських груп.

Зауважимо, що в законодавстві відсутнє поняття «визнання банківської групи» як процесу чи процедури. У Законі України «Про банки і банківську діяльність» вживаються такі терміни:

1) «**визнання діяльності** банку такою, що відповідає законодавству» [1, ст. 75];

2) «неприведення банком своєї діяльності у відповідність із вимогами законодавства, у тому числі нормативно-правових актів Національного банку України, після віднесення його до категорії проблемних, але не пізніше ніж через 180 днів із дня **визнання його (банку – авт.) проблемним**» [1, ст. 75].

У першому прикладі йдеться про те, що у разі усунення банком порушень законодавства та зменшення ним ризиків у діяльності, які стали підставою до віднесення його до категорії проблемних, Національний банк України може прийняти рішення, що діяльність банку відповідає вимогам законодавства та нормативно-правових актів Національного банку України. У другому – про те, що Національний банк України зобов'язаний прийняти рішення про віднесення банку до категорії неплатоспроможних у разі неприведення банком своєї діяльності у відповідність до вимог законодавства протягом 180 днів із дня віднесення банку до категорії проблемних. Крім того, у статтях 75, 76 цього закону наведено повний перелік критеріїв, відповідно до яких регулятор має право віднести банк до категорії проблемних та неплатоспроможних.

У «Положенні про порядок ідентифікації та визнання банківських груп» № 134 [2] також не визначено поняття «визнання банківської групи», проте Розділ III цього положення регламентує процедуру набуття статусу «визнаної банківської групи» у результаті прийняття Національним банком України рішення про «визнання банківської групи» або «припинення визнання банківської групи». Рішення про визнання банківської групи (припинення визнання бан-

ківської групи) приймається Комітетом Національного банку України з питань нагляду та регулювання діяльності банків.

Згідно зі статтею 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність» критеріями визнання банківською групою юридичних осіб є переважна діяльність (понад 50% активів групи належать банку чи банкам) та наявність спільного контролера [1, ст. 2].

Термін «ідентифікувати» відповідно до Академічного тлумачного словника української мови [8, т. 4, с. 11] – це те саме, що «ототожнювати», тобто «визнавати які-небудь явища, поняття і т. ін. тотожними, однаковими, подібними; уподібнювати до чого-небудь».

Таким чином, процедуру ідентифікації Національний банк України проводить згідно з вищенаведеними ознаками участі банківської групи в банківській установі. Такою дією, як визначається в Розділі II «Положення про порядок ідентифікації та визнання банківських груп» [2], також може вважатися заява банківської установи чи її контролера або ініціатива самого контролера.

Термін «визнавати» в академічній науці тлумачиться значно ширше [8]:

а) вважати дійсним, законним, стверджувати своєю згодою, позитивним ставленням право на існування кого-, чого-небудь;

б) відверто признаватися в чому-небудь; погоджуватися з чимось, стверджувати істинність чогось; упевнившись у чому-небудь, вирішувати щось;

в) дізнаватися.

Оскільки у зазначеному вище положенні законодавець розрізняє терміни «ідентифікація» [2, розділ II] та «визнання» [2, розділ III], можемо констатувати наявність змістової розбіжності між цими термінами. Наприклад, термін «ідентифікація» трактується фактично як «виявлення», а термін «визнання» – як «офіційне оголошення» чи «впевненість», «констатація факту», «повідомлення про те, що стало відомо» (авторські версії трактування).

З огляду на зазначене, можемо стверджувати про наявність різних списків банківських груп в Україні, тобто 1) ідентифікованих; 2) визнаних. Підтвердженням цього є те, що низка банківських груп, що були ідентифіковані НБУ¹, здійснювали розміщення річної звітності банківської групи на офіційному сайті банків (що входять до складу цієї групи) відповідно до вимог статті 9 Закону України «Про банки і банківську діяльність» та «Положення про порядок регулювання діяльності банківських груп», затвердженого постановою Національного банку України від 20.06.2012 р. № 254 [3], проте Національним банком України так і не було

¹ Інвестиційний Альянс у складі ПУАТ «ФІДОБАНК», ПАТ «КБ «ЄВРОБАНК», ТОВ «КУА «ФІДО ІНВЕСТМЕНТС»; банківська група у складі ПАТ «ВіЕйБі Банк» та ПАТ «КБ «ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА» та ще кількох фінансових установ.

прийняте рішення про визнання цих банківських груп, у тому числі у зв'язку із ліквідацією / введенням тимчасової адміністрації до банків.

Наявну розбіжність між ідентифікованими та визнаними НБУ банківськими групами можна пояснити досить складним та тривалим у часі процесом їх визначення, трансформацією всього банківського сектору та становленням регулятивних функцій системи консолідованого нагляду. Наприклад, останнім часом були внесені зміни, які уточнюють порядок визнання Національним банком банківських груп і визначення їх підгруп. Зокрема, встановлено вимогу щодо подання повідомлення про зміни структури власності банківської групи, а також щодо ідентифікації таких змін. До банківських груп також віднесено компанії, для яких надання фінансових послуг є переважним видом діяльності.

Згадана вище стаття 9 «Банківський нагляд на консолідованій основі» Закону України «Про банки і банківську діяльність» [1, ст. 9] попри те, що містить деталізацію механізму ідентифікації банківських груп, визначення її структури, вимоги до функціонування, порядку подачі консолідованої звітності та інших процедурних моментів, так і не визначає чіткого розмежування банківських груп, що підлягають консолідованому нагляду, і тих об'єктів, щодо яких він не застосовується. Лише у п. 2 «Положення про порядок ідентифікації та визнання банківських груп» [2] можемо знайти (хоч і досить нечітко) розмежування між термінами «іноземна банківська група», «національна банківська група», «міжнародна банківська група».

Іноземна банківська група тлумачиться як частина міжнародної банківської групи. Національна банківська група визначається як банківська група, що не є частиною міжнародної банківської групи. Водночас міжнародна банківська група характеризується як група фінансових установ, які пов'язані відносинами контролю і діяльність яких представлена більш ніж в одній країні, а отже, підлягає нагляду на консолідованій основі з боку іноземного органу нагляду. Тобто лише остання теза свідчить про можливість поширення інструментів нагляду на консолідованій основі як на національні, так і частково (не визначено, в яких межах) на іноземні банківські групи.

Банківська група, яка підпадає під банківський нагляд на консолідованій основі, повинна дотримуватися відповідних вимог Національного банку до банківської групи/підгрупи (в частині економічних нормативів, достатності регулятивного капіталу, порядку надання консолідованої звітності, наявності ефективної системи корпоративного управління, управ-

ління ризиками, внутрішнього контролю, наявності облікових процедур тощо) та відповідати іншим вимогам. Зауважимо, що операції між учасниками банківської групи підлягають контролю з боку Національного банку України.

Нами запропоновано поділ банківських груп, що здійснюють діяльність на території України станом на початок 2017 р., за критерієм специфіки консолідованого нагляду (рис. 1).

За даними НБУ станом на 01.06.2017 р., визнаними банківськими групами, що підлягають нагляду на консолідованій основі, є «Авангард», «Альфа-банк», «Восток», «ВТБ Банк», «Грант», «Індустріалбанк», «Кредобанк», «Мегабанк», «ОТП Банк», «Ощадбанк», «Південний», «Приватбанк», «ПУМБ (Перший український міжнародний банк)», «ПФБ (Промислово-Фінансовий Банк)», «Райффайзен Банк Аваль», «Сбербанк», «Таскомбанк», «Траст-Капітал», «УкрСибБанк», «Укрбудінвест», «Форвард», «Кристалбанк», «Мотор-банк», банк «Український капітал» [6].

Аналізуючи дані таблиці 2 та рисунку 1, можемо констатувати, що частина банків іноземних банківських груп потрапляє до списку банківських груп, що підлягають нагляду на консолідованій основі з боку НБУ (тип II, III, IV), частина – під консолідований нагляд регулятора з країни походження (тип I).

НБУ здійснює банківське регулювання та нагляд на індивідуальній та консолідованій основі.

Державне регулювання діяльності банків здійснюється НБУ у формах адміністративного та індикативного регулювання.

З метою виконання покладених на НБУ завдань, зокрема забезпечення ефективного банківського нагляду за банками на індивідуальній основі (тип I), НБУ (його структурні одиниці) проводить такі дії:

- встановлює та здійснює контроль за дотриманням банками банківського законодавства, нормативно-правових актів НБУ (у тому числі за дотриманням нормативних та ліцензійних вимог щодо розміру капіталу, якості системи корпоративного управління та управління ризиками, економічних нормативів і лімітів відкритої валютної позиції та інших пруденційних вимог);

- контролює дотримання банками встановлених законодавством вимог і строків оприлюднення квартальної та річної фінансової звітності;

- проводить виїзні/камеральні, тематичні або комплекси перевірки діяльності банку;

- застосовує до банків та їх керівників адекватні заходи впливу за порушення банківського законодавства та нормативно-правових актів НБУ.

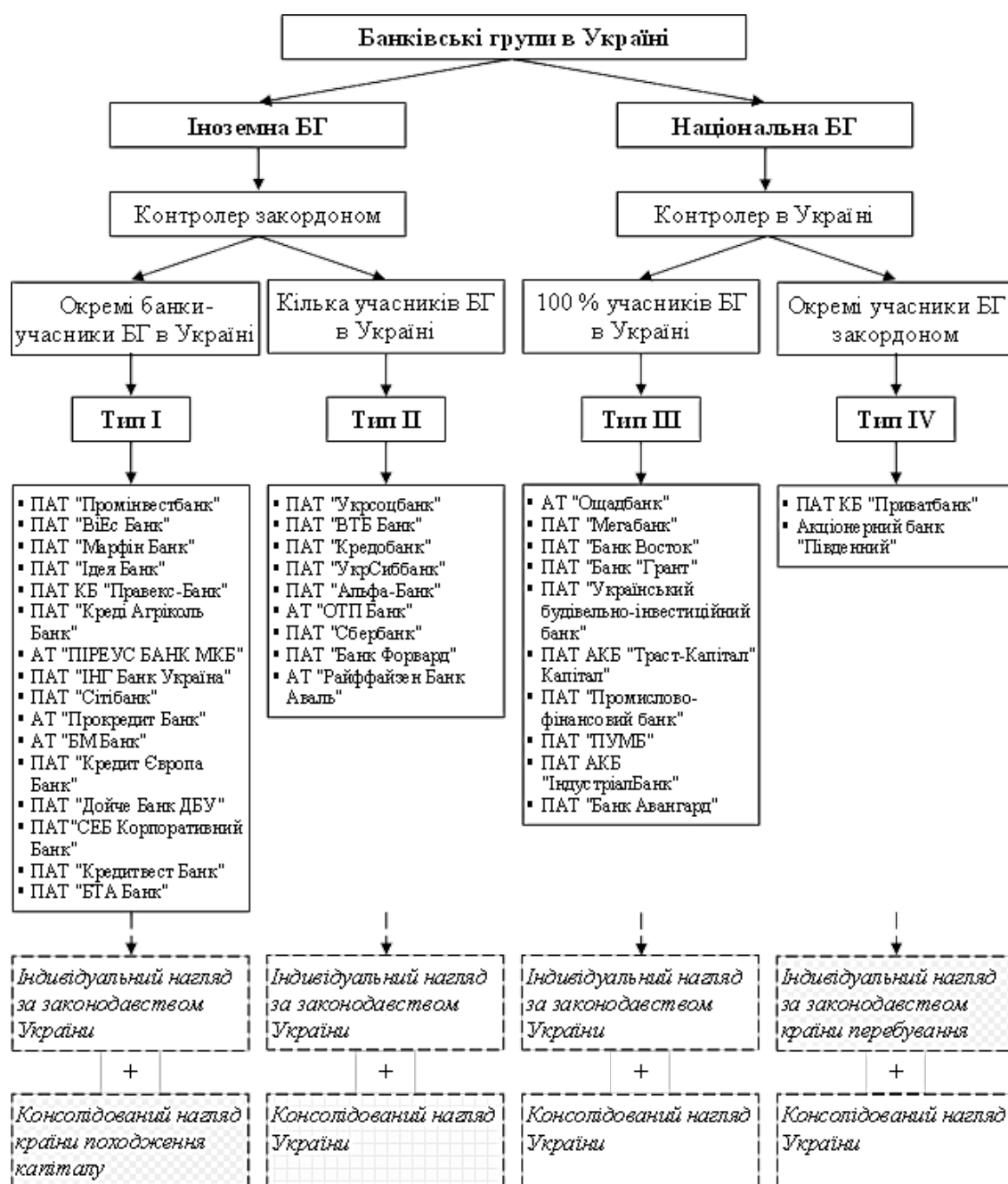

Рис. 1. Класифікація банківських груп в Україні з урахуванням резидентності їх учасників

Джерело: складено авторами на основі даних НБУ, офіційних сайтів банків та інших оприлюднених матеріалів

Стосовно банків II–IV груп (рисунок 1) НБУ здійснює регулювання як на індивідуальній, так і консолідованій основі. Основні засади нагляду на індивідуальній основі зазначено вище, розглянемо більш детально регулювання діяльності банківських груп.

На виконання вимог статті 9 Закону України «Про банки і банківську діяльність» НБУ забезпечує банківський нагляд на консолідованій основі за банківськими групами. Зокрема, НБУ

встановлює вимоги до банківської групи щодо системи корпоративного управління, управління ризиками; складання та порядку подання консолідованої та субконсолідованої звітності; достатності регулятивного капіталу; економічних нормативів та ін.

Нагляд на консолідованій основі за БГ здійснюється на основі аналізу консолідованої фінансової звітності БГ та статистичної звітності за формою № 612. Зазначена звітність щоквар-

тально подається відповідальними особами БГ та розкриває інформацію про дотримання вимог щодо достатності регулятивного капіталу та економічних нормативів банківської групою та її підгрупами.

Крім того, додатковими джерелами інформації щодо діяльності БГ є:

- консолідована фінансова звітність (щоквартальна/річна),
- фінансова звітність кожного учасника БГ;
- пояснення відповідальної особи БГ, які надаються на запити НБУ;
- інформація інших регуляторів;
- інформація, що наявна у мережі Інтернет, ЗМІ тощо.

За результатами аналізу результатів діяльності банківської групи НБУ застосовує заходи впливу у межах здійснення нагляду на консолідованій основі.

Повертаючись до табл. 1, варто зазначити, що близько 35% активів банківської системи на 01.01.2017 р. було сформовано учасниками банківської системи – представниками міжнародного консолідованого капіталу, які не підпадають під консолідований нагляд національного регулятора (НБУ) – тип 1.

Як було визначено авторами у попередньому дослідженні [11], діяльність іноземних банківських груп в Україні, окрім позитивних наслідків для нашої банківської системи, також пов'язана із потенційними специфічними ризиками, наприклад, ризиками структури капіталу материнських компаній, різкого відтоку капіталу внаслідок економічних та політичних шоків, лобіювання інтересів світових ТНК, коротких кредитних періодів. Тобто діяльність банків, віднесених до БГ типу 1, характеризуються значними потенційними ризиками, які можуть спричинити часткову втрату контролю НБУ над національною банківською та фінансовою системами.

Висновки з проведеного дослідження. Процес ідентифікації та визнання Національним банком України банківських груп досить складний та тривалий у часі. До основних його проблем, які потребують подальшого аналізу та вирішення, можна віднести:

– по-перше, невідповідність стратегії агресивної санації (реформування банківської системи України), що спричиняє її нестабільність, та стратегічних завдань нагляду на консолідованій основі, спрямованих на забезпечення її стабільності. Ці стратегічні цілі регулятора не можуть досягатись одночасно. Відповідно після завершення етапу «очищення» банківської системи України сформовані достатні умови для повноцінного застосування інструментарію консолідованого банківського нагляду;

– по-друге, складний механізму збору підтверджуючих даних щодо ідентифікації банківських груп за ініціативою НБУ зумовлює невідповідність між кількістю ідентифікованих та визнаних банківських груп. Як наслідок, ускладнюється процес аналізу інформації зовнішніми користувачами щодо результатів діяльності банківських груп, а також виникає певна незгодженість щодо можливостей застосування Національним банком України інструментарію банківського нагляду. Однак, незважаючи на вказані складнощі, процедура ідентифікації та визнання банківських груп в Україні в організаційному аспекті продовжує вдосконалюватися;

– по-третє, Національному банку України доцільно розглянути можливість диференціації інструментарію консолідованого банківського нагляду залежно від специфічних характеристик банківської групи. Зокрема, ми пропонуємо враховувати резидентність учасників банківської групи для їх розподілу БГ на типи, визначені на рисунку 1. Розроблену нами класифікацію банківських груп в Україні також доцільно використовувати для потреб статистичного аналізу.

Список використаних джерел:

1. Про банки і банківську діяльність // Верховна Рада України; Закон від 07.12.2000 р. № 2121– III.
2. Про затвердження Положення про порядок ідентифікації та визнання банківських груп // Національний банк – Постанова від 09.04.2012 р. № 134.
3. Про затвердження Положення про порядок регулювання діяльності банківських груп // Національний банк України. – Постанова від 20.06.2012 р. № 254.
4. Берегуля О. Перші кроки з ідентифікації та визнання банківських груп // О. Берегуля – Вісник НБУ, травень 2013. – С. 34–35.
5. Показники банківської системи [Електронний ресурс] // Національний банк України. – https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442
6. Банківські групи [Електронний ресурс] // Національний банк України. – https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=81452&cat_id=57513
7. Аналітичний огляд банківської системи України за I півріччя 2016 року [Електронний ресурс] // Національне рейтингове агентство «Рюрік» – Режим доступу – http://www.rurik.com.ua/documents/research/bank_system_2_kv_2016.pdf
8. Словник української мови // Академічний тлумачний словник в 11 томах – К.: «Наукова думка», 1970–1980. – Том четвертий, п'ятий, восьмий.

9. Берегуля О. Банківські групи України. Перші кроки до запровадження консолідованого нагляду / О. Берегуля – Вісник НБУ, червень 2014. – С. 37–38.

10. Карчева Г.Т. Проблеми забезпечення фінансової стійкості банківської системи України в умовах макроекономічної нестабільності // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. 2016. – Т. 21, Вип. 5(47) – С. 146–150.

11. Миненко Л. Діяльність іноземних банківських груп в Україні: ключові тенденції та ризики – Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство – 2017, № 13.

12. Савченко Т.Г., Миненко Л. М. Розвиток консолідованого банківського нагляду на основі імплементації міжнародного досвіду визначення системно важливих банків // Т.Г. Савченко, Л.М. Миненко – Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2016, №18. – С. 128–131.

13. Шумська С., П'ятницький Д. Тенденції розвитку та стійкість банківської системи України // С.С. Шумська, Д.В. П'ятницький – Управління розвитком, № 3 (181), 2015 – С. 7–19.

14. Могильницька М. Правові та організаційні проблеми нагляду за діяльністю банківських груп в Україні // М.П. Могильницька – Фінансовий простір. – № 2 (18) 2015, С. 88–93.

Savchenko T.H., Mynenko L.M.

IMPROVING THE MECHANISM OF IDENTIFICATION AND RECOGNITION OF BANKING GROUPS IN UKRAINE

Identification and recognition by the regulator of banking groups operating in the territory of Ukraine is the starting point for predicting, assessing and managing the risks of the banking system whose source is consolidated bank capital. This issue becomes particularly topical at the times of aggravation of crisis phenomena caused both by internal and external processes.

The authors have analysed the Regulation on the Procedure for the Identification and Recognition of Banking Groups, approved by the Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine dated 09.04.2012 No. 134 which is the basis for the implementation of supervision on a consolidated basis in Ukraine.

The authors proved that the process of identification and recognition by the National Bank of Ukraine of banking groups is rather complex and time-consuming. Furthermore, the difference between the terms "identification" and "recognition" has been proved. It was found out that in Ukraine there are different lists of banking groups, namely 1) identified groups and 2) recognized groups.

The authors have compiled a list of banks of foreign banking groups that operate in the territory of Ukraine determined by their owners. The article also includes information on recognition of banking groups by the NBU.

The peculiarities of banking regulation and supervision on individual and consolidated basis, carried out by the NBU, have been outlined.

The forms of statistical reporting submitted by the responsible persons of the banking groups to the NBU have been reviewed, which reveal information on compliance with the requirements to the adequacy of regulatory capital and economic standards by a banking group and its subgroups.

A particular attention was also paid to highlighting the forms of regulation (administrative and indicative).

The authors suggested the division of banking groups operating in the territory of Ukraine according to the criterion of specificity of consolidated supervision.

It was proved that, apart from positive consequences for our banking system, the activity of foreign banking groups in Ukraine is also associated with potential specific risks which in the future may lead to a partial loss of control of the NBU over the national banking and financial systems.

Key words: banks, banking group, foreign banking group, consolidated supervision, bank group identification, recognition of banking group.